

СОЦІАЛЬНА МЕДИЦИНА І ФАРМАЦІЯ: ІСТОРІЯ, СУЧАСНІСТЬ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

УДК 614.2 : 378

<https://doi.org/10.24959/sphhcj.20.193>

Р. Ф. Єрмоменко, В. В. Козар, О. В. Должикова, О. М. Литвинова

Національний фармацевтичний університет, Україна

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ «ЛАБОРАТОРНА ДІАГНОСТИКА» ЯК ОДИН ІЗ ВАЖЛИВИХ АСПЕКТІВ СОЦІАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я

Мета: висвітлення особливостей підготовки фахівців за освітньо-професійною програмою (ОПП) «Лабораторна діагностика» у Національному фармацевтичному університеті (НФаУ).

Матеріали та методи: статті, монографії, публікації на офіційних сайтах.

Результати дослідження. Складовими успіху розвитку медицини в будь-якій країні є професійна освіта, профільна наука і практична діяльність. Оскільки актуальним напрямком охорони здоров'я залишається підготовка фахівців із лабораторної медицини, головною метою ОПП «Лабораторна діагностика» є академічна та професійна підготовка фахівця. Підготовка бакалаврів і магістрів зі спеціальності «Технології медичної діагностики та лікування» (ОПП «Лабораторна діагностика») спрямована на підвищення задоволеності населення якісною і доступною медичною допомогою, своєчасну діагностику і належну фармакотерапію, покращання стану здоров'я громадян у цілому і відповідає Національній стратегії реформування системи охорони здоров'я в Україні.

Висновки. Підготовка фахівців за ОПП «Лабораторна діагностика» у НФаУ відповідає сучасним вимогам соціальної медицини та соціальної фармації у стратегії забезпечення збереження здоров'я громадян.

Ключові слова: соціальна медицина; соціальна фармація; підготовка кадрів; освітньо-професійна програма «Лабораторна діагностика».

R. F. YEROMENKO, V. V. KOZAR, O. V. DOLZHUKOVA, O. M. LYTVYNOVA

National University of Pharmacy, Ukraine

THE TRAINING OF SPECIALISTS ACCORDING TO THE EDUCATIONAL AND PROFESSIONAL PROGRAM "LABORATORY DIAGNOSTICS" AS ONE OF THE IMPORTANT ASPECTS OF SOCIAL HEALTH

Aim. To highlight the features of training specialists according to the educational and professional program "Laboratory Diagnostics" at the National University of Pharmacy.

Materials and methods. Articles, monographs, publications on official sites were used.

Results. The components of the success of the development of medicine in any country are professional education, specialized science and practical activities. As the current trend of healthcare is the training of specialists in laboratory medicine, the main purposes of the educational and professional program "Laboratory Diagnostics" are academic and professional training of specialists. Training of bachelors and masters in the specialty "Technologies of Medical Diagnostics and Treatment" (the educational and professional program "Laboratory Diagnostics") is aimed at increasing public satisfaction with the quality and availability of providing healthcare, timely diagnosis and appropriate pharmacotherapy, improving the state of public health in general, and complies with the National strategy for health system reform in Ukraine.

Conclusions. The training of specialists according to the educational and professional program "Laboratory Diagnostics" at the National University of Pharmacy meets the modern requirements of social medicine and social pharmacy in a public health care strategy.

Key words: social medicine; social pharmacy; training of specialists; the educational and professional program "Laboratory Diagnostics".

Р. Ф. ЕРЁМЕНКО, В. В. КОЗАРЬ, Е. В. ДОЛЖИКОВА, О. Н. ЛИТВИНОВА

Национальный фармацевтический университет, Украина

ПОДГОТОВКА СПЕЦИАЛИСТОВ ОБРАЗОВАТЕЛЬНО-ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПРОГРАММЫ «ЛАБОРАТОРНАЯ ДИАГНОСТИКА» КАК ОДИН ИЗ ВАЖНЫХ АСПЕКТОВ СОЦИАЛЬНОГО ЗДОРОВЬЯ

Цель: освещение особенностей подготовки специалистов по образовательной-профессиональной программе «Лабораторная диагностика» в Национальном фармацевтическом университете (НФаУ).

Материалы и методы: статьи, монографии, публикации на официальных сайтах.

Результаты исследования. Составляющими успеха развития медицины в любой стране является профессиональное образование, профильная наука и практическая деятельность. Поскольку актуальным направлением здравоохранения остается подготовка специалистов по лабораторной медицине, главной целью образовательной-профессиональной программы (ОПП) «Лабораторная диагностика» является академическая и профессиональная подготовка специалиста. Подготовка специалистов по лабораторной диагностике направлена на повышение удовлетворенности населения качеством и доступностью оказания медицинской помощи, своевременное диагностирование и лечение заболеваний, улучшение состояния здоровья граждан в целом и соответствует Национальной стратегии реформирования системы здравоохранения в Украине.

Выводы. Подготовка специалистов по ОПП «Лабораторная диагностика» в НФаУ соответствует современным требованиям социальной медицины и социальной фармации в стратегии обеспечения сохранения здоровья граждан.

Ключевые слова: социальная медицина; социальная фармация; подготовка кадров; образовательная-профессиональная программа «Лабораторная диагностика».

Постанова проблеми. Здоров'я суспільства є пріоритетним для соціальної медицини та соціальної фармації, метою яких є вивчення аспектів збереження громадського здоров'я в цілому і кожного громадянина окремо та розробка ефективних механізмів забезпечення якісної медичної і фармацевтичної допомоги населенню, що забезпечить якість життя людей [1]. Роль соціальної фармації та соціальної медицини, як інтегративних прикладних наук, полягає у поєднанні та забезпеченні їхнього зв'язку з метою вивчення залежності здоров'я громадян від впливу комплексу різних чинників [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

На сьогодні як хронічні неінфекційні (серцево-судинні, онкологічні та ін.), так і інфекційні хвороби залишаються важливою медико-соціальною проблемою в різних країнах світу, зокрема й в Україні [3]. Рання діагностика захворювань сприяє збереженню здоров'я населення і забезпечується медициною, що дозволяє зменшити навантаження на суспільство, своєчасно розробити та адекватно упровадити відповідні медико-соціальні заходи, включаючи своєчасну раціональну фармакотерапію, яку забезпечує фармація [4].

Складовими успіху розвитку медицини в будь-якій країні є професійна освіта, профільна наука і практична діяльність [5]. Забезпечення кадрами сфери охорони здоров'я

в Україні посідає важливе місце й розглядається як основа державної політики. Це передбачає потребу належного розвитку цієї сфери, особливо кадрового потенціалу як основної її складової. Проведений аналіз стану кадрового забезпечення лікарями, зокрема лабораторного профілю, в Україні свідчить про їхню неадекватність загальної кількості на 10 тис. населення. Зазначимо, що практично четверта частина з них представлена працівниками пенсійного віку [6].

На сьогодні роль лабораторних досліджень, які складають майже 90 % загальної кількості об'єктивних діагностичних даних, важко переоцінити. Лабораторні відділи лікувально-профілактичних закладів охорони здоров'я завдяки новітнім аналітичним технологіям значно розширили можливості визначення етіологічного чинника багатьох хвороб, порушення в системах регуляції життєдіяльності організму людини, ефективності лікування та адекватної клінічної інтерпретації отриманих результатів досліджень.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Оскільки якість і доступність надання медичної допомоги населенню країни залежать від рівня забезпеченості закладів охорони здоров'я медичними працівниками та їхнього професійного рівня, актуальним напрямком охорони здоров'я залишається підготовка фахівців із лабораторної медицини – лаборантів і лікарів-лаборантів.

Формування цілей статті. Метою роботи є висвітлення особливостей підготовки бакалаврів і магістрів за спеціальністю «Технології медичної діагностики та лікування» (ОПП «Лабораторна діагностика») у НФаУ.

Матеріали та методи дослідження: статті, монографії, публікації на офіційних сайтах.

Викладення основного матеріалу дослідження. Лабораторна діагностика, як напрямок медичної діяльності, є однією з пріоритетних і знаходиться у постійному розвитку як у нашій країні, так і за кордоном. Динамічно розвивається національний ринок лабораторних медичних послуг, створюються нові лабораторії, які потребують висококваліфікованих та компетентних фахівців. На сьогодні в Україні підготовка фахівців із лабораторної діагностики здійснюється за двома освітніми рівнями: бакалавр (4 роки) і магістр (1,5 року).

У НФаУ підготовка бакалаврів за спеціальністю 6.120102 «Лабораторна діагностика» (на сьогодні 224 «Технології медичної діагностики та лікування») здійснюється з 2001 року, а з 2012 року вперше в Україні розпочато підготовку лікарів-лаборантів освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр». НФаУ, як заклад вищої освіти європейського рівня, реалізує модель вищої освіти, яка поєднує медичні та біологічні складові, забезпечує ґрунтовне знання студентами сучасної інформації про дослідження в галузі медико-біологічних наук та володіння сучасними методами лабораторного дослідження біологічного матеріалу. За час існування вищезазначеної спеціальності НФаУ випустив понад 300 бакалаврів кваліфікації «лаборант (медицина)» і 200 магістрів кваліфікації «лікар-лаборант».

Дані проведених у 2018 році досліджень «Індекс здоров'я. Україна» [7] свідчать, що опитувані респонденти хочуть бачити правильне діагностування для коректного і максимально ефективного призначення лікування. Відсоток тих, хто очікує саме такого результату, зріс із 47,2 % (2017 р.) до 58,6 % (2018 р.).

З огляду на епідеміологічну ситуацію в Україні і світі є необхідність підготовки висококваліфікованих фахівців – технологів

медичної діагностики та лікування. Тому першочерговим завданням ОПП «Лабораторна діагностика», яка складена відповідно до Стандарту вищої освіти України, галузь знань 22 «Охорона здоров'я», спеціальність 224 «Технології медичної діагностики та лікування», є підготовка висококваліфікованих фахівців [8]. Стратегія ОПП спрямована на формування фахових умінь з технологій медичної діагностики та лікування в умовах сучасного розвитку галузі «Охорона здоров'я» та набуття компетенцій здобувачами вищої освіти для розв'язання постійно зростаючого рівня завдань, які покликана вирішувати лабораторна служба.

Набуття широкого спектра компетенцій, які сприятимуть формуванню фахівця-професіонала, можна забезпечити лише силами кваліфікованого кадрового контингенту, здатного технічно й грамотно виконувати аналізи, результати яких дозволять фахівцю надати всебічно обґрунтований висновок щодо матеріалів дослідження, адекватності фармакологічного супроводу, ефективності терапії, тобто поставити лабораторний і клінічний діагноз. Забезпеченість кадровим компетентним персоналом сприятиме підвищенню якості і доступності надання медичної допомоги населенню країни, а отже, і збереженню громадського здоров'я.

Виходячи з цього головною метою ОПП «Лабораторна діагностика» є академічна та професійна підготовка фахівця, здатного виконувати посадові обов'язки відповідно до кваліфікації, застосовуючи сучасні методи та технології дослідження у лабораторіях різного профілю (клініко-діагностичній, біохімічній, імунологічній, генетичній, мікробіологічній, санітарно-гігієнічній тощо) у межах набутих компетенцій на державному та регіональному рівнях. Досягнення цілей ОПП забезпечується відповідними формами навчання та потужними ресурсами університету (матеріально-технічними, кадровими, інформаційними, організаційними, фінансовими тощо).

Характерною особливістю ОПП «Лабораторна діагностика» є її міждисциплінарність, а саме комплекс знань з біохімії, гістології, клінічної лабораторної діагностики, внутрішньої медицини, інформаційних

технологій, мікробіології, гігієни, лабораторної служби та ін. Класична хімічна підготовка, яка здійснюється у НФаУ, дозволяє на практиці будувати стратегію і тактику отримання лабораторної інформації, використовуючи фізико-хімічні, аналітичні, лабораторні та інші методи аналізу. З іншого боку, достатня кількість кафедр медико-біологічної спрямованості і поєднання в структурі університету медико-біологічних, хімічних та клінічних дисциплін дозволяє здійснювати ефективну підготовку фахівців із лабораторної діагностики.

Під час навчання здобувачі вищої освіти набувають практичних навичок, які відображені у Практичних результатах навчання, прописаних в ОПП «Лабораторна діагностика». Усі Практичні результати навчання повністю забезпечені обов'язковими освітніми та вибірковими компонентами. Практичні та лабораторні заняття проводяться у медичних лабораторіях міста, де здобувачі вищої освіти мають можливість засвоювати теоретичні та практичні навички безпосередньо на робочому місці під керівництвом викладача та співробітника медичної лабораторії. Також розроблений механізм співпраці з роботодавцями та залучення до освітнього процесу представників закладів охорони здоров'я.

Університетська освіта, високий рівень підготовки, сформований у стінах НФаУ, науковий світогляд, навички організації професійної діяльності та вміння застосовувати отримані знання на практиці дозволяють випускникам стати конкурентоспроможними на ринку праці, виконувати свої

обов'язки на високому рівні, працювати у передових клініках, лікувальних закладах та лабораторіях.

Висновки та перспективи подальших досліджень

1. На сьогодні забезпеченість закладів охорони здоров'я медичними працівниками лабораторного профілю є важливою площиною соціальної медицини та соціальної фармації у стратегії забезпечення збереження громадського здоров'я.

2. Підготовка бакалаврів і магістрів за ОПП «Лабораторна діагностика» у НФаУ є актуальною та відповідає сучасним вимогам медицини, національній стратегії реформування системи охорони здоров'я на 2015-2020 рр., що дозволить задовольнити об'єктивні потреби населення України в якісній медичній допомозі.

3. ОПП «Лабораторна діагностика» дозволяє здобувачам вищої освіти вирішувати комплексні завдання і проблеми як медичної, так і соціальної спрямованості, які, зокрема, ґрунтуються на розумінні взаємозв'язку між здоров'ям населення та впливом на нього різноманітних чинників (економічних, екологічних, психологічних та ін.).

4. Отримані результати аналізу фахової підготовки бакалаврів (лаборантів) і магістрів (лікарів-лаборантів) за спеціальністю «Технології медичної діагностики та лікування», ОПП «Лабораторна діагностика», свідчать про перспективність цього напрямку медицини і затребуваність випускників на ринку праці.

Конфлікт інтересів: відсутній.

Перелік використаних джерел інформації

1. Москаленко В. Ф., Бутко Л. А., Бутко А. Ю. Роль соціальної медицини та соціальної фармації в підготовці спеціалістів фармацевтичної галузі. *Соціальна фармація в Україні: стан, проблеми та перспективи* : матеріали Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. за участю міжнар. спеціалістів, м. Харків, 3 квіт. 2013 р. / ред. кол.: А. А. Котвіцька та ін. Харків : НФаУ, 2013. С. 171–173.
2. Котвіцька А. А. Соціальна фармація. *Фармацевтична енциклопедія*. URL: <https://www.pharm-encyclopedia.com.ua/article/6637/socialna-farmaciya> (дата звернення: 01.04.2020).
3. Всемирная организация здравоохранения : офиц. сайт. URL: <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs310/en/> (дата обращения: 01.04.2020).
4. Мезенцева Н. І., Батиченко С. П., Мезенцев К. В. Захворюваність і здоров'я населення в Україні: суспільно-географічний вимір : монографія. Київ : ДП «Прінт Сервіс», 2018. 136 с. URL: http://www.geo.univ.kiev.ua/images/doc_file/navch_lit/kafedra_ekonom_lit/Zaxvor_zdorovia.pdf (дата звернення: 01.04.2020).
5. Бойко С. Г. Тенденції та особливості державної кадрової політики у сфері охорони здоров'я. *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування*. 2018. № 1. URL: http://el-zbirn-du.at.ua/2018_1/12.pdf (дата звернення: 01.04.2020).

6. Гуцалюк О. М. Аналіз стану кадрового забезпечення сфери охорони здоров'я України у період реформування. *Вісник економічної науки України*. URL: <http://www.venu-journal.org/download/2019/2/19-Hutsaliuk.pdf> (дата звернення: 01.04.2020).
7. Індекс здоров'я. Україна. URL: <http://health-index.com.ua/> (дата звернення: 01.04.2020).
8. Освітньо-професійна програма «Лабораторна діагностика». URL: <http://labdiag.nuph.edu.ua/wp-content/uploads.pdf> (дата звернення: 01.04.2020).

References

1. Moskalenko, V. F., Butko, L. A., Butko, A. Yu. (2013). Proceeding from Sotsialna farmatsiia v Ukraini: stan, problemy ta perspektyvy: mater. Vseukrnavk.-prakt.internet-konferentsii za uchastiu mizhnarodnykh spetsialistiv (3 kvitnia 2013). (pp. 171-173). Kharkiv: Vyd-vo NFaU.
2. Kotvitska, A. A. *Farmatsevtichna entsyklopediia*. Available at: <https://www.pharmencyclopedia.com.ua/article/6637/socialna-farmaciya>.
3. *World Health Organization: Ofitsiyni sait*. Available at: <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs310/en/>
4. Mezentseva, N. I., Batychenko, S. P., Mezentsev, K. V. (2018). *Zakhvoriuvanist i zdorovia naseleння v Ukraini: suspilno-heohrafichni vymir*. Kyiv: DP "Print Servis", 136. Available at: http://www.geo.univ.kiev.ua/images/doc_file/navch_lit/kafedra_ekonom_lit/Zaxvor_zdorovia.pdf
5. Boiko, S. H. (2018). *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia i mistsevoho samovriaduvannia, 1*. Available at: http://el-zbirn-du.at.ua/2018_1/12.pdf
6. Hutsaliuk, O. M. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*. Available at: <http://www.venu-journal.org/download/2019/2/19-Hutsaliuk.pdf>
7. *Indeks zdorovia. Ukraina*. Available at: <http://health-index.com.ua/>
8. *Osvitno-profesiina prohrama "Laboratorna diahnostyka"*. Available at: <http://labdiag.nuph.edu.ua/wp-content/uploads.pdf>

Відомості про авторів:

Єрмоленко Р. Ф., докторка біологічних наук, професорка кафедри клінічної лабораторної діагностики, Національний фармацевтичний університет (<https://orcid.org/0000-0001-8868-8935>)

Козар В. В., кандидатка медичних наук, доцентка кафедри клінічної лабораторної діагностики, Національний фармацевтичний університет (<https://orcid.org/0000-0001-7581-8382>)

Должикова О. В., кандидатка фармацевтичних наук, доцентка кафедри клінічної лабораторної діагностики, Національний фармацевтичний університет (<http://orcid.org/0000-0002-1660-4613>)

Литвинова О. М., докторка медичних наук, професорка кафедри клінічної лабораторної діагностики, Національний фармацевтичний університет (<https://orcid.org/0000-0002-0996-2500>)

Information about authors:

Yeromenko R. F., Doctor of Biology (Dr. habil.), professor of the Department of Clinical Laboratory Diagnostics, National University of Pharmacy (<https://orcid.org/0000-0001-8868-8935>)

Kozar V. V., Candidate of Medicine (Ph.D.), associate professor of the Department of Clinical Laboratory Diagnostics, National University of Pharmacy (<https://orcid.org/0000-0001-7581-8382>)

Dolzhykova O. V., Candidate of Pharmacy (Ph.D.), associate professor of the Department of Clinical Laboratory Diagnostics, National University of Pharmacy (<http://orcid.org/0000-0002-1660-4613>)

Lytvynova O. M., Doctor of Medicine (Dr. habil.), professor of the Department of Clinical Laboratory Diagnostics, National University of Pharmacy (<https://orcid.org/0000-0002-0996-2500>)

Сведения об авторах:

Ермоленко Р. Ф., доктор биологических наук, профессор кафедры клинической лабораторной диагностики, Национальный фармацевтический университет (<https://orcid.org/0000-0001-8868-8935>)

Козарь В. В., кандидат медицинских наук, доцент кафедры клинической лабораторной диагностики, Национальный фармацевтический университет (<https://orcid.org/0000-0001-7581-8382>)

Должикова Е. В., кандидат фармацевтических наук, доцент кафедры клинической лабораторной диагностики, Национальный фармацевтический университет (<http://orcid.org/0000-0002-1660-4613>)

Литвинова О. Н., доктор медицинских наук, профессор кафедры клинической лабораторной диагностики, Национальный фармацевтический университет (<https://orcid.org/0000-0002-0996-2500>)

Надійшла до редакції 26.06.2020 р.